

"ויצא יצחק לשוח בשדה, מהיכן יצא מגן עדן" יצחק הלך לגן עדן של שרה אמו ללמוד תורה ג' שנים כדי לשמחה ולתקן מה שנפטרה בגלל בשורת העקידה

בפרשתנו פרשת חיי שרה דבר בעתו מה טוב, להתבונן במה שפתח הכתוב לתאר את השליחות שלח אברהם אבינו את אליעזר עבדו למצוא אשה בשביל יצחק בנו (בראשית כד-א): "ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל". ופירש רש"י: "בכל עולה בגימטריא בן, ומאחר שהיה לו בן היה צריך להשיאו אשה".

ותמהו המפרשים הפלא ופלא, הלא דבר זה שאברהם הוליד את יצחק כבר מפורש בכתוב פעמים רבות, ומה לנו יותר מפורש ממה שכתוב בהמשך הדברים (שם ד): "ולקחת אשה לבני ליצחק", מדוע אם כן יש צורך ללמדנו גם בדרך גימטריא: "וה' ברך את אברהם בכל, בכל בגימטריא בן, ומאחר שהיה לו בן היה צריך להשיאו אשה".

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שנשים לב להתבונן במפגש האלקי של יצחק אבינו עם רבקה אמנו כמו שכתוב (שם ט): "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים. ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותיפול מעל הגמל. ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו, ויאמר העבד הוא אדוני ותקח הצעיף ותתכס".

וצריך ביאור לברר וללבן את החוט המשולש במסעו של יצחק אבינו טרם שנפגש עם רבקה אמנו: א) בכתוב נאמר "ויצא יצחק", אך לא נאמר מהיכן יצא. ב) בכתוב נאמר שיצחק יצא "לשוח" בשדה, ואינו מפורש מהי השיחה ששח. ג) בכתוב נאמר שיצא לשוח "בשדה", ואינו מפורש לאיזה שדה הלך.

יצחק אבינו תיקן והתפלל תפלת מנחה וכשגמר להתפלל הגיע אליעזר עם רבקה אמנו

פתח דברינו יאיר במה שגילו לנו חכמינו ז"ל פירוש הכתוב: "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב", שתיקן והתפלל תפלת מנחה לפנות ערב, כמו ששנינו בגמרא (ברכות כו:):

"אברהם תיקן תפלת שחרית, שנאמר (בראשית יט-כז) וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא תפלה, שנאמר (תהלים קו-ל) ויעמוד פינחס ויפלל. יצחק תיקן תפלת מנחה, שנאמר (בראשית כד-ט) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, ואין שיחה אלא תפלה, שנאמר (תהלים קב-א) תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו. יעקב תיקן תפלת ערבית, שנאמר (בראשית כח-יא) ויפגע במקום וילן שם, ואין פגיעה אלא תפלה"

והנה מה שלמדנו עוד מדברי חכמינו ז"ל, כי מה שכתוב: "ויצא יצחק לשוח בשדה", הכוונה בזה שהלך למקום המקדש שיצחק אבינו קראו שדה, כמו ששנינו בגמרא (פסחים פח):

"מאי דכתיב (ישעיה ב-ג) והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב וגו', אלקי יעקב ולא אלקי אברהם ויצחק, אלא לא כאברהם שכתוב בו ה', שנאמר (בראשית כב-ד) אשר יאמר היום בהר ה' יראה, ולא כיצחק שכתוב בו שדה, שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה, אלא כיעקב שקראו בית, שנאמר (שם כח-ט) ויקרא את שם המקום ההוא בית אל".

נמצינו למדים מב' מאמרים אלו פירוש הכתוב: "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב", שהלך למקום המקדש שקראו שדה ותיקן והתפלל שם תפלת מנחה. והנה ממה שכתוב: "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים", אנו למדים כי מיד אחרי שהתפלל יצחק תפלת מנחה שתיקן במקום המקדש, נשא את עיניו וראה את הגמלים באים עם רבקה עליהם.

וכתב על זה "בעל הטורים" בלשון קדשו: "לשוח בשדה, היינו שיצחק תיקן תפלת המנחה ואז נודמנה לו רבקה, והיינו דכתיב (תהלים לב-1) על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא, [ודרשו בגמרא] (ברכות ח.) דהיינו אשה, דכתיב (משלי יח-כב) מצא אשה מצא טוב". משמע מדבריו כי כשתיקן יצחק והתפלל תפלת מנחה במקום המקדש,

התפלל בעצם על כך שיזכה לזיווג הגון, ונענה הקב"ה לתפלתו, כי מיד אחרי שגמר להתפלל נשא את עיניו וירא והנה גמלים באים. וזהו שהביא "בעל הטורים" סימוכין לכך ממה שכתוב: "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא", ודרשו בגמרא: "לעת מצוא זו אשה, שנאמר מצא אשה מצא טוב".

ומה נעימים הם דברי ה"כלי יקר" שמבאר הקשר הנפלא בין תפלת המנחה שתיקן יצחק והתפלל ובין המפגש שלו עם רבקה אמנו:

"ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב. רבותינו ז"ל למדו מכאן שיצחק תיקן תפלת מנחה שהוא לפנות ערב סמוך להערב שמש, ומכאן סמך למה שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות ו:) לעולם יזהר אדם בתפלת המנחה, שכן אליהו לא נענה כי אם בתפלת המנחה, ואף על פי שאברהם ויעקב תיקנו גם תפלת שחרית וערב, מכל מקום לא מצינו שנענו מיד ותכף, אבל בתפלת מנחה מצינו שיצחק נענה מיד.

כי מסתמא התפלל יצחק על הזיווג בעוד היות אליעזר בדרך, כי על זאת יתפלל כל חסיד לעת מצוא, זו אשה... ומיד כאשר התפלל עליה כתיב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים, כי בשעת התפלה היה נותן עיניו למטה, ומיד אחר סיום התפלה נשא עיניו למעלה וירא כי היה נענה מיד, והנה גמלים באים נושאים את בת זוגו, ומזה למדו שיותר האדם נענה בתפלת המנחה".

יצחק יצא מגן עדן שהיה שם ג' שנים אחרי העקידה

והנה אחרי שזכינו ללמוד מדברי חכמינו ז"ל פירוש הכתוב: "ויצא יצחק לשוח בשדה", שהלך למקום המקדש שקראו שדה, והתפלל שם תפלת מנחה שתיקן, הבה נשתעשע בגילוי הגדול שגילו לנו חכמינו ז"ל בפירוש הכתוב "ויצא יצחק" מהיכן יצא, כמבואר במדרש (ילקוט שמעוני פרשתנו רמז ט): "ויצא יצחק לשוח בשדה, מהיכן יצא מגן עדן". והוה המקור לדברי ה"חזקוני" שמפרש: "ויצא יצחק,

**מדרש: "ויצא יצחק לשוח בשדה, מהיכן יצא מגן עדן".
ופירש ה"חזקוני": "שהיה שם משעת העקידה שלש שנים"**

**מגלה עמוקות: ישוב הפליאה מדוע לא בא יצחק להספיד את שרה אמו,
כי היה טמון בגן עדן שלש שנים**

**ישמח משה: "וירח את ריח בגדיו, שנכנסה עמו ריח גן עדן",
כי זכר את הריח מג' שנים שהיה בגן עדן**

**"וה' ברך את אברהם בכל", בכ"ל בגימטריא ב"ן,
כי כשיצא יצחק מגן עדן אחרי ג' שנים זכה אברהם שוב לבן**

מהיכן יצא מגן עדן, שהיה שם משעת העקידה עד עכשיו שלש שנים". וכן פירש בפרשת העקידה (בראשית כב-ט): "וישב אברהם אל נערו, ויצחק היכן הלך, אלא נטמן בגן עדן שלש שנים".

על פי הקדמה יקרה זו מיישב ה"מגלה עמוקות" מה שכתוב בפרשתנו בפטירת שרה (שם כג-ב): "ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה", ולכאורה יפלא מאד הלא יצחק היה בן יחיד לאמו, מדוע אם כן לא הביאו אברהם שיספיד את שרה אמו כהלכה, אולם לפי המדרש מבואר היטב הטעם לכך, כי יצחק אבינו נטמן בגן עדן מיד אחרי העקידה ג' שנים ולא היה יכול לבוא להספיד את שרה.

בדרך זו מבאר ה"מגלה עמוקות" מה שכתוב (שם כד-טו): "ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותפול מעל הגמל... ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו ויאמר העבד הוא אדוני". ופירש רש"י: "ותרא את יצחק, ראתה אותו הדור ותוהא מפניו". מתמה ה"מגלה עמוקות" על כך: "וכי דרכה של רבקה לשאול וללכת אחרי בחורים".

ומבאר ה"מגלה עמוקות" כי רבקה פגשה את יצחק כשחזר מגן עדן אחרי שלש שנים, וראתה עליו אור גדול של זיו הדור שלא מהעולם הזה, וזהו פירוש הכתוב: "ותשא רבקה את עיניה", שנשאה עיניה לראות את יצחק כשיצא מגן עדן, "ותרא את יצחק", באור זוהר ובוהק שלא מהעולם הזה, "ותפול מעל הגמל", על כן שאלה את אליעזר: "מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו, ויאמר העבד הוא אדוני", זה יצחק שחזר עתה מגן עדן.

מה נפלאים הם דברות קדשו של ה"שמח משה" (פרשת תולדות ד"ה ויתן לך) שמפרש לפי זה כמין חומר מה שכתוב אחרי שמסר יצחק את הברכות ליעקב (שם כז-כח): "ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה". ופירש רש"י: "מלמד שנכנסה עמו ריח גן עדן". וצריך ביאור מנין הכיר יצחק מהו הריח של גן עדן. אך לפי האמור יש לומר שיצחק הכיר את הריח של גן עדן שהרי היה שם שלש שנים.

בשעת העקידה פרחת נשמתו של יצחק וראה את נשמת שרה אמו בגן עדן

רחש לבי דבר טוב ליישב הפליאה הגדולה שיגעתי בה שנים רבות, לשם מה הלך יצחק אבינו אחרי העקידה להיות בחיים חיותו בגן עדן שלש שנים. ונראה לבאר הענין בזה על פי המבואר בפרקי דרבי אליעזר (פרק ל) בענין עקידת יצחק:

"רבי יהודה אומר כיון שהגיע החרב על צווארו, פרחת ויצאה נפשו של יצחק, וכיון

שיצחק בנם ישא אשה ויוליד בנים ובני בנים הממשיכים את דרך התורה והאמונה, וכשראתה שרה כי נשמתו של יצחק פרחת טרם שנשא אשה הצטערה צער גדול עד מאד.

והנה פתאום בעוד ששתי הנשמות הקדושות של שרה ויצחק משוחחות בגן עדן, השמיע הקב"ה את קולו חוצב להבות אש מבין הכרובים על ידי מלאך מן השמים שאמר לאברהם: "אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה", וחזרה נשמתו של יצחק מגן עדן לגופו ועמד על רגליו: "ופתח ואמר ברוך אתה ה' מחיה המתים". ושמח שמחה גדולה שיוכל לקיים מצות פרו ורבו לישא אשה ולהוליד בנים אשר ימשיכו את דרך התורה והאמונה של אברהם אביו ושרה אמו.

אולם הלא ידוע מה שכתוב בפרשת תולדות (שם כה-כ): "ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה". ופירש רש"י שרבקה נולדה בשעת העקידה כשהיה יצחק בן ל"ז שנים: "המתין לה עד שתהא ראויה לביאה ג' שנים ונשאה". נמצא לפי זה כי אחרי שקם יצחק לתחיה עדיין היה צריך להמתין ג' שנים עד שיוכל לישא את רבקה לאשה.

יצחק חזר לגן עדן להיות עם שרה ג' שנים כדי לתקן בכך מה שגרמה העקידה לפטירתה

מעתה אמינא מילתא חדתא בדחילו ורחימו, כי כשחזרה נשמתו של יצחק בגופו התבונן כדרכם של צדיקים, לשם מה סיבב הקב"ה שפרחה נשמתו ועלתה באותו גן עדן שנשמתו של שרה אמו היתה שם, והשכיל להבין מזה כי רצונו של הקב"ה שיתקן מה שגרם לפטירתה, כי הגם שאין לו חלק ונחלה בפטירתה, שהרי השטן היה זה שסיפר לה דברי שקר שכבר נשחט, אך עם כל זה כיון שעקידתו גרמה לפטירתה ולצער הגדול שהיה לה, השתוקק יצחק מאד לתקן דבר זה.

שהשמיע [הקב"ה את] קולו מבין הכרובים ואמר לו [לאברהם על ידי המלאך] (שם כב-ב) אל תשלח ידך [אל הנער], נפשו חזרה לגופו, וקם ועמד יצחק על רגליו, וידע יצחק שכך המתים עתידים להחיות, ופתח ואמר ברוך אתה ה' מחיה המתים".

והנה במדרש שכל טוב (בראשית כב) מובא מאמר זה עם הוספה, כי נשמתו של יצחק פרחת בשעת העקידה בגן עדן וראה שם את נשמת שרה אמו שמתה כששמעה מהשטן את בשורת העקידה, והנה המאמר כפי שמובא שם:

"רבי יודא אומר כיון שהגיעה חרב לצווארו [של יצחק] פרחת נשמתו בגן עדן וראה נשמת שרה אמו שכבר מתה, שהלך ס"מ והודיעה, ואמר לה עלובה, בן שניתן לך לעת זקנתך כבר שחטו אביו, וצווחה ויצאת נשמתה, וכיון שהשמיע הקב"ה קולו מבין הכרובים ואמר אל תשלח ידך אל הנער, חזרה נשמתו לגופו, והתירו אביו, ועמד על רגליו ואמר ברוך אתה ה' מחיה המתים".

הנה כי כן איה עט סופר שיכול לתאר את הכאב הגדול של יצחק, כשראה פתאום את שרה אמו בגן עדן וסיפרה לו שנשמתה פרחת מגודל הצער, כשסיפר לה השטן שיצחק בנה נשחט, טרם שנשא אשה והוליד דורות שימשיכו את שרשרת הקדושה של כלל ישראל עד סוף כל הדורות, והגם שיצחק עצמו לא היה לו חלק ונחלה במעשה השטן, עם כל זה הרגיש רע מאד שעקידתו גרמה לפטירתה ונצטער מאד.

אנו יכולים לשער איך הרגישה שרה כשראתה את נשמתו של יצחק בנה, יתכן שבתחילה שמחה לראות את בנה בגן עדן אצלה, אבל מאחר שבחיים חיותה פרסמה יחד עם אברהם בעלה את האמונה בה, כמו שכתוב (בראשית יב-ה): "ואת הנפש אשר עשו בחרן", ופירש רש"י: "שהכניסן תחת כנפי השכינה, אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים", לכן כל חפצה ותשוקתה היתה

וראה שעתידים ישראל לסבול צרות ויסורים קשים בגלויות, על כן **"ויצא יצחק לשוח בשדה"**, שהלך להתפלל על מצב ישראל בעת החורבן שיהיה בבחינת **"ציון שדה תחרש"**, ומפרש על מה התפלל **"לפנות ערב"**, לפנות ולסלק את חשכת הדינים של הגלות שנמשלה לערב.

אמנם אחר כך, **"וישא עיניו"**, יצחק הרים את עיניו הרוחניות להסתכל על זמן הגאולה, **"וירא והנה גמלים באים"**, הכוונה בזה כפי שמפרש בלשון קדשו:

"ראה הגמול הטוב שיצמח מזה לזרע ישראל לעתיד לבוא, עבור גודל ורבות הצרות והיסורין שקיבלו על עצמם וסבלו בעת הגלות, ואף על פי כן היו עובדים את השי"ת ושומרים התורה והמצוות, וכשראה זה הגמול הטוב אז נח דעתיה בזה והסכים על הדבר". [ויש להוסיף רמז נאה: **"וירא והנה גמלים באים"** - באי"ם נוטריקון ד' הגלויות ב'בל א'דום י'ון מ'די, שראה יצחק את כל הגמול שיגמול הקב"ה לישראל על מה שסבלו בכל הגלויות].

רבקה נפלה מעל הגמל שלא רצתה בגלות בגלל הגמול

בדרך זו מפרש ה"אוהב ישראל" המשיך הכתוב: **"ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותיפול מעל הגמל"**, כי רבקה אמנו שהיתה מרכבה לשכינה הקדושה, שהיא שורש נשמות ישראל אם הבנים המלמדת תמיד זכות לפני הקב"ה על בניה, לא הסכימה לגזירת הגלות, וכפי שמפרש בלשון קדשו:

"ותשא רבקה, היא השכינה, את עיניה, ותרא את יצחק, רצונו לומר כשראתה גם כן את הצרות והיסורין שיעברו על ישראל בעת הגלות, ונכמרו רחמיה מאוד והמו מעיה על בניה. ותיפול מעל הגמל, רצונו לומר שנפלה מעל הגמול הטוב שיצמח לזרע ישראל מזה לעתיד לבוא, ולא נתקררה דעתה בזאת, ולזה לא רצתה להסכים על זה, היינו שיהיה להם צרות ויסורין כל כך אין לשער, הגם שאחר כך יוכפל שכרן טובתם והצלחתם בלי שיעור וגבול, על דרך (ברכות ה:) לא הן ולא שכרן".

לכן כאשר ראתה רבקה את מדת הדין של יצחק, **"ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו"**, מי הוא זה שהולך **"לקראתנו"**, להתנגד לנו במדת הדין שבו, **"ויאמר העבד הוא אדוני"**, הוא יצחק שמדתו מדת הגבורה, וכאשר ראתה רבקה שהיא מרכבה לשכינה את הצרות והיסורים של הגלויות, **"ותקח הצעיף ותתכס"**, לעשות בכך פועל דמיון לשכינה הקדושה,

**ביאור חדש מדוע שהה יצחק ג' שנים בגן עדן
כי בשעת העקידה פרח נשמתו וראה את שרה אמו**

**כשראה יצחק בשעת העקידה את שרה בגן עדן שנפטרה בצער גדול
משום שחשבה שנשחט רצה לתקן דבר זה**

**יצחק אבינו זכה להיכנס לגן עדן של שרה אמו ג' שנים
לעסוק שם בתורה כדי לשמחה לנחמה ולחזקה**

**אחרי ג' שנים כשרבקה כבר היתה ראויה לזיווג יצא מגן עדן ונשאה לאשה,
ולכן כתוב: "וינחם יצחק אחרי אמו"**

הנה כי כן יאירו עינינו להבין רמז הכתוב: **"ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל"**. ופירש רש"י: **"בכל עולה בגימטריא בן"**. פירוש, הן אמת שגם לפני זה כבר היה לו בן יצחק, אך מכיון שאחרי העקידה ישב יצחק בגן עדן אצל שרה אמו ג' שנים הרי לא היה לו בן בעולם הזה, לכן אחרי ג' שנים כשיצא יצחק מגן עדן וחזר לעולם הזה, על כך נאמר: **"וה' ברך את אברהם בכל, בכל בגימטריא בן"**, כי זכה עתה מחדש ליצחק בנו, ומאחר שהיה לו בן היה צריך להשיאו אשה."

**"ויצא יצחק לשוח בשדה"
להתפלל על זמן החורבן "ציון שדה תחרש"**

והנה כאשר נתבונן בכל האמור נשכיל להבין המסע הקדוש שערך יצחק אבינו אחרי העקידה טרם שנשא את רבקה לאשה, כמו שכתוב: **"ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב"**, שיצא מגן עדן שהיה שם ג' שנים אצל שרה אמו ועסק בתורה, וכשיצא משם הלך למקום המקדש שקראו שדה, ותיקן והתפלל שם תפלת מנחה כדי שיזכה לזיווג הגון, ונענה הקב"ה לתפלתו מיד: **"וישא את עיניו וירא והנה גמלים באים"**.

ונראה לבאר הקשר בין מה שתיקן יצחק והתפלל תפלת מנחה במקום המקדש, ובין מה שנענה הקב"ה לתפלתו שרבקה בת זוגו הגיעה להינשא לו, על פי מה שמפרש הרה"ק מאפטא זי"ע ב"אוהב ישראל" מקראי קודש שאנו עוסקים בהם: **"ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים, ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותיפול מעל הגמל, ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו, ויאמר העבד הוא אדוני ותקח הצעיף ותתכס"**

ומבאר הענין בזה על פי הידוע כי מדתו של יצחק אבינו היא מדת הדין, והנה ראה יצחק ברוח הקודש שעתיד בית המקדש להיחרב, כמו שכתוב (ירמיה כו-טו): **"כה אמר ה' צבאות ציון שדה תחרש"**

לכן התפלל להקב"ה שיזכה לעלות שוב לגן עדן של שרה עמו, ויעסוק שם בתורה בכל ג' השנים כדי לשמח את שרה אמו שתתענג בתורתו, כמבואר באריכות בזוהר הקדוש (פרשת שלח קסז): שיש שש היכלות נפרדות בגן עדן לנשים צדקניות, המתענגות תענוג רב בלימוד התורה של בעליהן ובניהן בהיכלות הסמוכים, והאמהות יש להן גן עדן נעלה ונשגב אשר עין לא ראתה, וכשעברו ג' שנים והיתה רבקה ראויה לנישואין, שלחה אותו שרה אמו לחזור לעולם הזה כדי שישא את רבקה וימשיך את שרשרת הדורות של כלל ישראל.

ונראה להבין סימוכין לרעיון נכבד זה, ממה שכתוב בפרשתנו (כד-טו): **"ויביאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאבה וינחם יצחק אחרי אמו"**. ופירש רש"י בשם המדרש: **"האהלה שרה אמו, וביאה האהלה והרי היא שרה אמו, כלומר ונעשית דוגמת שרה אמו, שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת, וברכה מצויה בעיסה, וענן קשור על האהל, ומשמתה פסקו וכשבאת רבקה חזרו"**.

עוד פירש רש"י: **"וינחם יצחק אחרי אמו, דרך ארץ כל זמן שאמו של אדם קיימת כרוך הוא אצלה, ומשמתה הוא מתנחם באשתו"**. ויש להקשות שהרי שרה כבר נפטרה ג' שנים לפני שנשא יצחק את רבקה אשתו, ואיך שייך לומר: **"כל זמן שאמו של אדם קיימת כרוך הוא אצלה, ומשמתה הוא מתנחם באשתו"**.

אמנם לפי האמור יש לומר כי רש"י התכוון לרמז לנו בכך מה שמבואר במדרש, כי אחרי העקידה הלך יצחק לגן עדן לעסוק שם בתורה ג' שנים, וכמו שביארנו שהלך ללמוד תורה בגן עדן אצל שרה אמו, כדי לשמחה ולתקן מה שנפטרה בבשורת העקידה, נמצא לפי זה כי כל ג' שנים עד שנשא את רבקה היה יצחק בגדר כרוך אצל אמו בגן עדן, ואחרי שיצא מגן עדן ונפרד ממנה התאבל על מותה שאינה נמצאת בעולם הזה, וכשנשא את רבקה לאשה התנחם אחרי אמו

ויגש אליהו הנביא ויאמר וגו' ענני ה' ענני", הנה הדברים בלשון קדשו:

"וטעמא רבה איכא [שתפילת מנחה מסוגלת לקבלת התפלה], דזמנה משש שעות ולמעלה עד הלילה מדתו של יצחק מדת הדין, לאחר שעברה תמיד של שחר נגד תפלת אברהם, אז נסתלק הסניגור ומתחיל הקטיגור, מדת יצחק ובית דין שלו הקשה מתחיל, לכן אמרו (פסחים ה.) אך חלק, דהיינו להשבית חמץ תחלת שש שורפין קודם שיתחיל מדת הדין, משש שעות ולמעלה השבתו מכל דבר. ולזה באו שני התמידין, תמיד של שחר על עבירות שבליה, ותמיד של בין הערבים על עבירות שביום. וזהו ויהי בעלות המנחה, אשר התחיל מדתו של יצחק, ויגש אליהו הנביא, הגיש עצמו לתפלה, ויאמר ה' אלקי אברהם יצחק ישראל, הזכיר זכות וברית אבות".

לפי זה מבאר ה"כל בו" מליצתו של יצחק אבינו לפני הקב"ה: "פלגא עלי ופלגא עליך", פירוש, "פלגא עליך", הוא מחצית הראשונה של היום, דהיינו ו' שעות של שחרית, שולט בה מדת החסד, בזכות הקב"ה החפץ חסד, ואילו "פלגא עלי", הוא מחצית השניה של היום, דהיינו ו' שעות אחרונות של היום שהדין שולט בהן, אולם בזכות תפלת מנחה שתיקן יצחק שמדתו דין זכה להמתיק הדין השולט בשעות הללו, ובלשון קדשו:

"וזהו שאמר לא נענה בדין, כי אברהם ויעקב כשאמר להם הקב"ה בניך חטאו, אמרו ימחו על קדושת שמך, אבל יצחק הצילם, והיינו דאמר אליהו לא נענה עד כי הזכיר דברי יצחק כעלות המנחה, והוא שאמר פלג עלך דהיינו ו' שעות של שחרית, ופלג עלי דהיינו ו' שעות של מנחה... ולכל זה ניגש אליהו ונענה, על כן יזהר כל אדם בתפלת מנחה".

נמצא לפי זה כי בזכות תפלת מנחה שתיקן יצחק והתפלל במקום המקדש על חורבן בית המקדש, יזכה הוא עצמו לעתיד לבוא להמתיק הדין מישראל במליצתו: "פלגא עלי ופלגא עלך", והרי זה עולה בקנה אחד עם מה שנענה גם כן מיד בתפלה זו שזיווגו רבקה באה אליו, שמהם נולד יעקב אבינו שבזכותו יבנה בית המקדש השלישי במהרה בימינו אמן.

את ישראל מארצם". וזהו ששנינו בגמרא (גיטין נו): כי כשעלה טיטוס הרשע עם צבאו על ירושלים להחריב את בית המקדש: "יצתה בת קול ואמרה לו רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע".

והנה כבר למדנו כי יעקב אבינו קרא את בית המקדש השלישי בית, וביאר האלשיך הקדוש בפרשת בחוקותי (ויקרא כו-ג ד"ה או יאמר), כי בית המקדש הראשון שהיה בזכות אברהם אבינו שלטו בו ידי האויבים מצד ישמעאל שיצא מאברהם, ובית המקדש השני שהיה בזכות יצחק אבינו שלטו בו ידי האויבים מצד עשו שיצא מיצחק, אבל בית המקדש השלישי שהיה בזכות יעקב אבינו שהיתה מיטתו שלמה יתקיים לנצח נצחים בלי שום ביטול.

מעתה נראה כי כשיצא משם למקום המקדש להתפלל על זיווגו רבקה, ראה ברוח הקודש שעתידים לצאת ממנו שני בנים, בן אחד שהוא עשו הרשע עתיד להחריב את בית המקדש, ובן השני שהוא יעקב הצדיק בזכותו יבנה בית המקדש השלישי, לכן התפלל על זמן החורבן שבית המקדש יהיה בבחינת: "ציון שדה תחרש", שנזכה לבית המקדש השלישי שיבנה בזכות יעקב שקראו בית.

פירוש חדש ונשגב של ה"כל בו" במליצת יצחק אבינו: "פלגא עלי ופלגא עליך"

בדרך זו במסילה נעלה לבאר הטעם שתיקן יצחק אבינו דוקא תפלת מנחה על חורבן בית המקדש, על פי מה ששנינו בגמרא (שבת פט): כי לעתיד לבוא מכל שלושת האבות הקדושים, דוקא יצחק אבינו ילמד זכות על ישראל להצילם מכליה על עוונותיהם באומרו להקב"ה: "פלגא עלי ופלגא עליך".

והנה מה שמצינו בפירוש "כל בו" על הסידור [שהוא ליקוט מפירושי הראשונים על הסידור] פנינה יקרה בביאור מליצתו של יצחק אבינו, על פי מה שהקדים לבאר הענין הנשגב של תפלת מנחה המסוגלת לקבלת התפלה, כמו ששנינו בגמרא: "לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה, שנאמר (מלכים א יח-לו) ויהי בעלות המנחה

המתלבשת בגלות בכמה כסויים של בגדי גלות להשתתף בצערם של ישראל, בבחינת (תהלים צא-טו): "עמו אנכי בצרה". ומסיים ה"אוהב ישראל": "ואי"ה בעת זמן הגאולה אז יגלה כבוד ה', ותפשוט עצמה מהלבושין ויתגלה מלכותו עלינו, כמו שכתוב (ישעיה ל-ב) והיו עיניך רואות את מוריך".

נמצינו למדים מדבריו הקדושים של ה"אוהב ישראל", כי מיד בפגישה הראשונה שנפגשו יצחק אבינו ורבקה אמנו, כבר עסקו בהכנה לזמן הגלות וחורבן בית המקדש, ועל כך נאמר: "ויצא יצחק לשוח בשדה", שהלך להתפלל על הזמן של חורבן בית המקדש, שנאמר עליו: "ציון שדה תחרש". וכן כתב האברבנאל בספר "ישועות משיחו" (החלק השני העיון השלישי פ"ד):

"והנה יצחק כנגד בית שני, ולכן כהו עיניו מראות, כי כן בבית שני לא היתה ליהודים אורה ושמחה מהנביאים ורוח הקודש הארון והכרובים, ולפי שמזרע יצחק בני עשו באו הרומיים שהחריבו בית שני, לכן אמרו שיצחק קרא אותו שדה, כמו שאמר הנביא על זה ציון שדה תחרש, ושעליו אמר ויצא יצחק לשוח בשדה, שהתפלל על בית המקדש כשיהיה שדה נחרב".

יצחק ראה ברוח הקודש שיצאו ממנו ב' בנים עשו יחריב את בית המקדש ויעקב יבנה אותו

הבה נמשיך במסע הקודש לבאר הטעם שהתפלל יצחק אבינו על חורבן בית המקדש, דוקא באותה שעה שרבקה אמנו באה עם אליעזר להינשא לו, על פי מה ששנינו בגמרא (מגילה ה):

"אמר רבי יצחק, מאי דכתיב (ישעיה כו-י) יחן יְשׁוּעָה בַּלְמֶד צְדָקָה, אמר יצחק לפני הקב"ה, רבונו של עולם יוחן עשו, אמר לו [הקב"ה] רשע הוא, אמר לו [יצחק להקב"ה בלשון שאלה], בל למד צדק [האם אין מי שילמד עליו זכות], אמר לו [הקב"ה], בְּאַרְץ נְכוֹחֹת יְעוֹל [עתיד הוא להחריב את ירושלים ובית המקדש], אמר לו [יצחק], אם כן בַּל יִרְאֶה גְאוֹת ה'".

וכן מפורש במדרש (אסתר רבה ג-ה): "אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, רבונו של עולם ראית שעשו הרשע בא ועתיד להחריב את בית המקדש ומגלה

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב היו"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת זירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com